



СМ 102

РЕЧЕВА КОМУНИКАЦИЯ

Приета: прот.№ 41 от 03.10.2011 г., актуализирана с прот.№ 14/07.03.2016 г.

Лектор: доц. д-р Веселина Ватева

АНОТАЦИЯ

Курсът представя основните понятия в речевата комуникация – речева ситуация, речев акт, адресант, адресат, референт. Разглежда принципите на кооперацията и на вежливостта в комуникативния кодекс, характеризира развитието на речта у детето, както и речевите особености според пола и националната принадлежност. Обръща внимание на комуникативния статус на изказването (съобщителни, въпросителни, подбудителни, желателни изказвания). Анализира писмената и устната комуникация, слушането като активен процес.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ

Целта на курса е да даде на студентите както теоретични знания, така и практически умения за създаване на комуникативно правилно устно или писмено изказване, съобразено и с изискванията на речевия етикет. Студентите трябва да могат да анализират и чужди изказвания, като отстраняват допуснатите в тях грешки.

ПРЕДПОСТАВКИ

Единствената дисциплина, която до момента дава някакви предварителни знания на студентите, е Теория на комуникацията.

СТАТУТ И СТРУКТУРА

специалност	статут	Кредити	редовно обучение				заочно обучение			
			л	с	у	общ	л	с	у	общ
Журналистика	Задължителна	6	40	20		60	20	10	30	
Връзки с обществеността	Задължителна	6	40	20		60	20	10	30	
Обществени комуникации и социална психология	Задължителна	6	40	20		60	20	10	30	
Журналистика и връзки с обществеността	Задължителна	4	40			40	20		20	

СЪДЪРЖАНИЕ НА КУРСА

ЛЕКЦИИ

Тема 1. Език, реч, речева дейност. Реч и мозък. Особености на езика и речта. Езикът – система от знаци. Речева дейност – структура. Реч и мозък – центърът на речта в мозъка.

Тема 2. Речева комуникация. Речева ситуация. Компоненти на речевата ситуация. Същност на речевата комуникация. Компоненти на речевата ситуация според Р. Якобсон. Езикови функции.

Тема 3. Структура на речевата комуникация. Основни елементи във външната структура – цел на речевата комуникация, характеристика на процеса на говорене, обратна реакция на адресата, поредно включване на участниците в разговора. Характер на взаимоотношенията между комуникантите.

Тема 4. Езикова, комуникативна и езиковедска компетентност. Характеристика на видовете компетентност.

Тема 5. Речева общност. Речево поведение и обществено мнение. Речев акт. Речево изказване. Комуникативна стратегия и тактика. Същност на речевата общност. Влияние на общественото мнение върху речевото поведение. Признаци на речевия акт. Понятие за комуникативна стратегия и тактика. Комуникативни тактики, важни за директната комуникация. Стратегии за разрешаване на конфликти.

Тема 6. Речев акт. Компоненти на речевия акт. Видове речеви актове. Компоненти на речевия акт – локутивен, илокутивен, перлокутивен акт. Видове речеви актове – преки (репрезентативи, директиви, комисиви, експресиви, декларации), непреки.

Тема 7. Пораждане и етапи на развитие на речевото изказване. Вътрешен етап. Външен етап.

Тема 8. Теория на пресупозициите. Понятие за пресупозиция. Видове пресупозиции – екзистенциални и сентенциални.

Тема 9. Адресант. Инициация на комуникативния акт. Подготвителни условия за речевия акт. Конвенционален характер на речевия акт. Правила за инициация на речевия акт.

Тема 10. Адресант. Модели на речево поведение. Модели на речево поведение – 1) от мен не очакват инициация на никакъв речев акт; 2) от мен очакват инициация на даден речев акт; 3) от мен очакват инициация на друг речев акт.

Тема 11. Адресант. Идентификация на речевия акт. Речевият акт е неуместен. Речевият акт е несвоевременен. Речевият акт е дисбалансиран. Речевият акт е дезориентиран.

Тема 12. Адресат. Неочаквани речеви актове. Очаквани речеви актове. Комуникативна роля на адресата. Неочаквани речеви актове. Очаквани речеви актове – 1) речеви актове, предполагами от адресата; 2) речеви актове, обявени от адресата.

Тема 13. Комуникативен кодекс. Критерии на комуникативния кодекс. Акт на общуване и фатически акт. Същност на комуникативния кодекс. Критерии на комуникативния кодекс – истинност, искреност, мотивираност. Съпоставка между акт на общуване и фатически акт.

Тема 14. Принцип на кооперацията в комуникативния кодекс. Максимите – пълнота на информацията, качество на информацията, релевантност, маниер.

Тема 15. Принцип на вежливостта в комуникативния кодекс. Максимите – такт, великодушие, одобрение, скромност, съгласие, симпатия.

Тема 16. Референт. Речев акт и референция. Избор и презентация на референта. Комуникативна интенция. Понятие за референт и референция. Избор и презентация на референта – референтът трябва да бъде интересен за комуникантите. Същност на

комуникативната интенция, типове.

Тема 17. Правила за преместване на референта в структурата на речевия акт. Правила на: фокуса, стереоскопията, панорамата, унитарността, изоморфизма, фиксиране на референта.

Тема 18. Език и код. Кодираща функция на езика. Значение на общия език или код за общуването. Кодираща функция на езика като средство за общуване – кодиране и декодиране.

Тема 19. Писмената комуникация. Принципи на ефективната писмена комуникация.

Тема 20. Как да влияем на хората чрез речта си. Принципи на успешната устна комуникация според Дейл Карнеги. Какво се е променило сега в принципите на Д.Карнеги според Лилиан Глас. Лилиан Глас за умението да водим спор. Съветите на Уисингер за позитивна критика. Тактиките на Марта Крамър за отстояване на собствената теза.

Тема 21. Отразяване на фактори от речевата ситуация в изказването. Означаване на участниците и неучастниците в речевия акт. Пространствена ориентация в изказването. Темпорална ориентация в изказването.

Тема 22. Комуникативен статус на изказването. Съобщителни изказвания. Въпросителни изказвания – същински въпроси (обща, разделителни, частни въпроси); несъщински въпроси (реторични, въпроси повторения, въпроси молби); **Подбудителни изказвания** –повелителни и изказвания за позволение; **Желателни изказвания** – строеж.

Тема 23. Модалност. Видове модалност. Понятие за модалност. Волунтативна модалност – реалност и иреалност. Достоверностна модалност – обективна и субективна.

Тема 24. Развитие на речта у детето. Теории за научаването на езика от детето. Етапи в развитието на детската реч.

Тема 25. Характеристика на речта според пола и националните особености. Проучвания за отношението между пола и речта. Особенности на мъжкото и женското общуване от гл. т. на любезността и тълкуването на лицето. Мъжки и женски комуникативен стил. Съвети за добро общуване с партньора. Речта и националните особености.

Тема 26. Слушането – активен процес. Значение на слушането за комуникацията. Видове слушане. Методи, подобряващи техниката на слушане. Изслушване с емпатия.

Тема 27. Езикова демагогия. Същност на езиковата демагогия. Езиковата демагогия и : свързването на изреченията в текста; частиците; диалога и монолога; конструкциите с причастия; задаването на въпроси.

Тема 28. Ненасилствената комуникация. Моделът на ненасилствената комуникация. Разграничаване на наблюдения от оценки. Изразяване на чувства и нужди. Отправяне на молби.

ПЛАНИРАНИ УЧЕБНИ ДЕЙНОСТИ И МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

Всички лекции се представят чрез мултимедийни презентации. Те са включени в електронен курс, който съдържа още речници с термини по съответните теми, задания и тестове. Дисциплината се провежда освен чрез лекции и чрез семинарни занятия.

СЕМИНАРНИ ЗАНЯТИЯ

I. Речев етикет

1. Представяне на 12 групи с етикетни изразни средства за различни ситуации на общуване.
2. Анализ на диалози, в които са допуснати грешки по отношение на речевия етикет.
3. Съставяне на диалози по зададена ситуация, като се спазват правилата на речевия

етикет.

II. Анализ на въпросителни, повелителни и желателни изказвания.

По време на семинарните занятия се използват методите панелна дискусия и обсъждане. На студентите се възлага и самостоятелна работа.

На всеки студент се предлага индивидуална задача, чрез която се проверяват теоретическите и практическите знания за речево поведение по речеви правила в съответствие с определена комуникативна стратегия в различни речеви ситуации.

МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценката по дисциплината е комплексна. 30% от оценката е от контролна работа, проверяваща практическите умения на студентите да създават диалог по зададена ситуация и да анализират различни видове изказвания. 70% от оценката е от семестриалния изпит върху въпрос от изпитния въпросник.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Воденичаров 2007: П. Воденичаров. Социолингвистика.С., 2007.
2. Глас 1999: Л. Глас. Кажи го правилно.С.,1999.
3. Дени 2006: Р. Дени. Печеливши комуникации. С., 2006
4. Димитрова 1999: Ст. Димитрова. Езикова демагогия. С., 1999.
5. Димитрова 2009: Ст. Димитрова. Лингвистична прагматика. С., 2009.
6. Илиев 2006: В. Илиев. Комуникативна култура. С., 2006.
7. Карнеги 1993: Д. Карнеги. Как да печелим приятели и да влияем на хората. С., 1993.
8. Ключев 1998: Е. Ключев. Речевая коммуникация. М., 1998.
9. Маккей 2009: М. Маккей. Посланията: Комуникационните умения. С., 2009.
10. Начев 2009: Й. Начев. Общуването. С., 2009.
- 11.. Ницолова 1984: Р. Ницолова. Прагматичен аспект на изречението в българския език. С., 1984.
- 12.Общуването лице в лице. С., 2005.
13. Пийз 2009: А. Пийз. Изкуството на разговора. Умението да правим добро впечатление и да печелим приятели. С., 2009.
14. Попова 2009: В. Попова. Модни средства за контакт в българското говорене днес. Revitas.ust.es/index.php/ESLC/article/download/2009.
15. Проблеми на устната комуникация. В. Т., 2010.
16. Розенберг 2007: М. Розенберг. Общуване без агресия.С., 2007.
- 17.Тишева 2013: Й. Тишева. Прагматични аспекти на устната реч. www.bgspeech.net/publications/lili_series3_tisheva_2013.
18. Хаджиева и др.2012: Е. Хаджиева, А. Асенова, В. Шушлина, М. Каменова. Реч, етикет и културни традиции. С., 2012.
- 19 . Хъдсън 1995: Р. Хъдсън. Социолингвистика. С., 1995.
20. Хюз 2007: Джени Трент Хюз. Как да водим трудни разговори: По 101 деликатни теми. С., 2007.



СМ 102

РЕЧЕВА КОМУНИКАЦИЯ

Лектор: доц.д-р Веселина Ватева

1. Език, реч, речева дейност. Реч и мозък.
2. Речева комуникация. Речева ситуация. Компоненти на речевата ситуация.
3. Структура на речевата комуникация.
4. Езикова, комуникативна и езиковедска компетентност.
5. Речева общност. Речево поведение и обществено мнение. Речев акт. Речево изказване. Комуникативна стратегия и тактика.
6. Речев акт. Компоненти на речевия акт. Видове речеви актове.
7. Пораждане и етапи на развитие на речевото изказване.
8. Теория на пресупозициите.
9. Адресант. Инициация на комуникативния акт.
10. Адресант. Модели на речево поведение.
11. Адресант. Идентификация на речевия акт.
12. Адресат. Неочаквани речеви актове. Очаквани речеви актове.
13. Комуникативен кодекс. Критерии на комуникативния кодекс. Акт на общуване и фатически акт.
14. Принцип на кооперацията в комуникативния кодекс.
15. Принцип на вежливостта в комуникативния кодекс.
16. Референт. Речев акт и референция. Избор и презентация на референта. Комуникативна интенция.
17. Правила за преместване на референта в структурата на речевия акт.
18. Език и код. Кодираща функция на езика.
19. Писмената комуникация.
20. Как да влияем на хората чрез речта си.
21. Отразяване на фактори от речевата ситуация в изказването – означаване на участниците и неучастниците в речевия акт, пространствена и темпорална ориентация в изказването.
22. Комуникативен статус на изказването
 - 22.1. Съобщителни и въпросителни изказвания.
 - 22.2. Подбудителни изказвания.
 - 22.3. Желателни изказвания.
23. Модалност. Видове модалност.
24. Развитие на речта у детето.
25. Характеристика на речта според пола и националните особености.
26. Слушането – активен процес.
27. Езикова демагогия.
28. Ненасилствената комуникация.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Воденичаров 2007: П. Воденичаров. Социоллингвистика.С., 2007.
2. Глас 1999: Л. Глас. Кажи го правилно.С.,1999.
3. Дени 2006: Р. Дени. Печеливши комуникации. С., 2006.
4. Димитрова 1999: Ст. Димитрова. Езикова демагогия. С., 1999.
5. Димитрова 2009: Ст. Димитрова. Лингвистична прагматика. С., 2009.

6. Карнеги 1993: Д. Карнеги. Как да печелим приятели и да влияем на хората. С., 1993.
7. Начев 2009: Й. Начев. Общуването. С., 2009.
8. Ницолова 1984: Р. Ницолова. Прагматичен аспект на изречението в българския език. С., 1984.
9. Общуването лице в лице. С., 2005.
10. Пийз 2009: А. Пийз. Изкуството на разговора. Умението да правим добро впечатление и да печелим приятели. С., 2009.
11. Розенберг 2007: М. Розенберг. Общуване без агресия.С., 2007.
12. Тишева 2013: Й. Тишева. Прагматични аспекти на устната реч. www.bgspeech.net/publications/lili_series3_tisheva_2013.
13. Хаджиева и др.2012: Е. Хаджиева, А. Асенова, В. Шушлина, М. Каменова. Реч, етикет и културни традиции. С., 2012.
14. Хъдсън 1995: Р. Хъдсън. Социоллингвистика. С., 1995.

SPEECH COMMUNICATION ANNOTATION

The theory of speech communication is fairly new development in linguistics connected with the usage of language in the process of real communication. The course on speech communication covers the complicated process of the act of communication, its components and parameters. The students come to realize the language need depend on the communicants, their relationship, the situation, the subject of communication and the use of a particular code. The themes on the communication role of the addressee and the addresser point to the practical aspect of the communication act as a exchange of speech actions.